ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF LANGS DE BOTERHAMVAARTWEG TE ANTWERPEN

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 471

Rapport opgemaakt door: Sebastiaan Goovaerts

ABO

Derbystraat 51

9051 Gent

juni 2017

Dossiernr. 22213

Projectcode: 2017F299

Aartselaar

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief langs de Boterhamvaartweg te Antwerpen

Auteurs

Sebastiaan Goovaerts

Projectnummer

- 22213 (intern)
- 2017F299 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Aartselaar, juni 2017

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 471

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	23/06/2017	Interne draft
v1	27/06/2017	Externe draft
v2	27/06/2017	Indiening

Projectteam	
Functie	*Naam*
Projectleider	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Director	Didier Reyns/Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1 Verslag van Resultaten 6

1 Inleiding 6
1.1 Thesaurus 6
1.2 Samenvatting 6
1.3 Administratieve gegevens 7
1.4 Wettelijk kader 8
1.5 Onderzoeksopdracht 8

2 Aard van de bedreiging 11
2.1 Bestaande toestand 11
2.2 Toekomstige toestand 12

3 Assessmentrapport: Landschappelijke analyse 14
3.1 Topografische situering 14
3.2 Bodemkundige situering 16

4 Besluit en samenvatting 19

5 Kwaliteitscontrole en ondertekening 20

6 Bibliografie 21
6.1 Literaire bronnen 21

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (rood) (Geopunt 2017) 9
Figuur 2: Ligging studiegebied (GRB) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2017)..... 9
Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het studiegebied (CadGIS 2017) 10
Figuur 4: Huidige situatie aangeduid op het GRB (rood) (bron: Geopunt 2017) 11
Figuur 6: Bouwplannen (opdrachtgever 2017) 13
Figuur 8: Digitaal Terreinmodel (1m) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2017) .. 15
Figuur 9: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2017) 16
Figuur 2 - Grondmechanische kaart: 15.3.2-Dikte van de aangevulde en vergraven gronden Plaat II..... 17
Figuur 3 - Opspuitingsmodel Vervolgstudie erfgoed haven (TECHNUM 2013) 18

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Antwerpen, Antwerpse haven, opgehoogde bodem, vrijgave, nota met beperkte samenstelling.

1.2 SAMENVATTING

Naar aanleiding van een geplande sloop van bestaande loodsen, gedeeltelijke verwijdering van de bestaande verharding en aanleg van nieuwe verharding aan de Boterhamvaartweg te Antwerpen werd door ABO nv een bureaustudie uitgevoerd. Het potentieel tot kennisvermeerdering is nihil voor het studiegebied op basis van onderstaande argumenten:

1) De geringe diepte van de geplande bodemingrepen (ca. 50 cm) raakt mogelijke archeologische lagen niet.
2) De bovenste lagen (tot ca. -4 tot -6 mMV) bestaan uit geroerde grond die werd aangevoerd tijdens de aanleg van de Antwerpse haven. Bijgevolg is er geen archeologisch bodemarchief aanwezig op de plaats van de geplande verstoring.

Bijgevolg is het potentieel tot kennisvermeerdering nihil en wordt er geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2017F299
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2016/000167
Naam + adres studiegebied	Perceel zonder nummer aan de Boterhamvaartweg te Antwerpen
- straat + nr.:	Boterhamvaartweg zn
- postcode :	2030
- fusiegemeente :	Antwerpen
- land :	België
Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	Boundary box: xMin: 152508.42 yMin: 215778.08 xMax: 152675.48 yMax: 215979.03
Kadaster	
- Gemeente :	Antwerpen
- Afdeling :	2
- Sectie :	A
- Percelen :	11807G1595/88A000 11807G1595/89B000 11807G1595/89A000 11807G1595/88B000 11807G1595/87A000 11807G1595/91P000 11807G1595/53G000 11807G1595/73D000 (Beperkte incorporatie aan westelijke zijde) 11807G1569/03E000 (Beperkte incorporatie aan noordwestelijke zijde)
Onderzoekstermijn	Juni 2017
Thesauri	Bureauonderzoek, Antwerpen, Antwerpse haven, opgehoogde bodem, vrijgave, nota met beperkte samenstelling.

1.4 WETTELIJK KADER

Dit onderzoek kwam tot stand naar aanleiding van een geplande verhardingswerken aan de Boterhamvaartweg te Antwerpen(afdeling 2; Sectie A). De oppervlakte van het studiegebied is ca. 19.213.79 m². Volgens het Onroerend Erfgoeddecreet dient er voor een perceel groter dan 3000m² en/of een bodemingreep groter dan 1000 m² buiten een archeologische zone, voorafgaand aan een bouwvergunning een archeologienota te worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). De geplande werken (i.e. slopen van bestaande gebouwen en aanleggen van nieuwe terreinverharding) zullen echter beperkt zijn in de diepte (ca. 50cm) in opgehoogd terrein. Bijgevolg is er geen potentieel tot kennisvermeerdering meer mogelijk. Om deze reden betreft het hier een archeologienota met een beperkte samenstelling.

1.5 ONDERZOEKSOPDRACHT

Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; in situ bewaring of vrijgave van het terrein.

1.5.1 GEPLANDE WERKEN

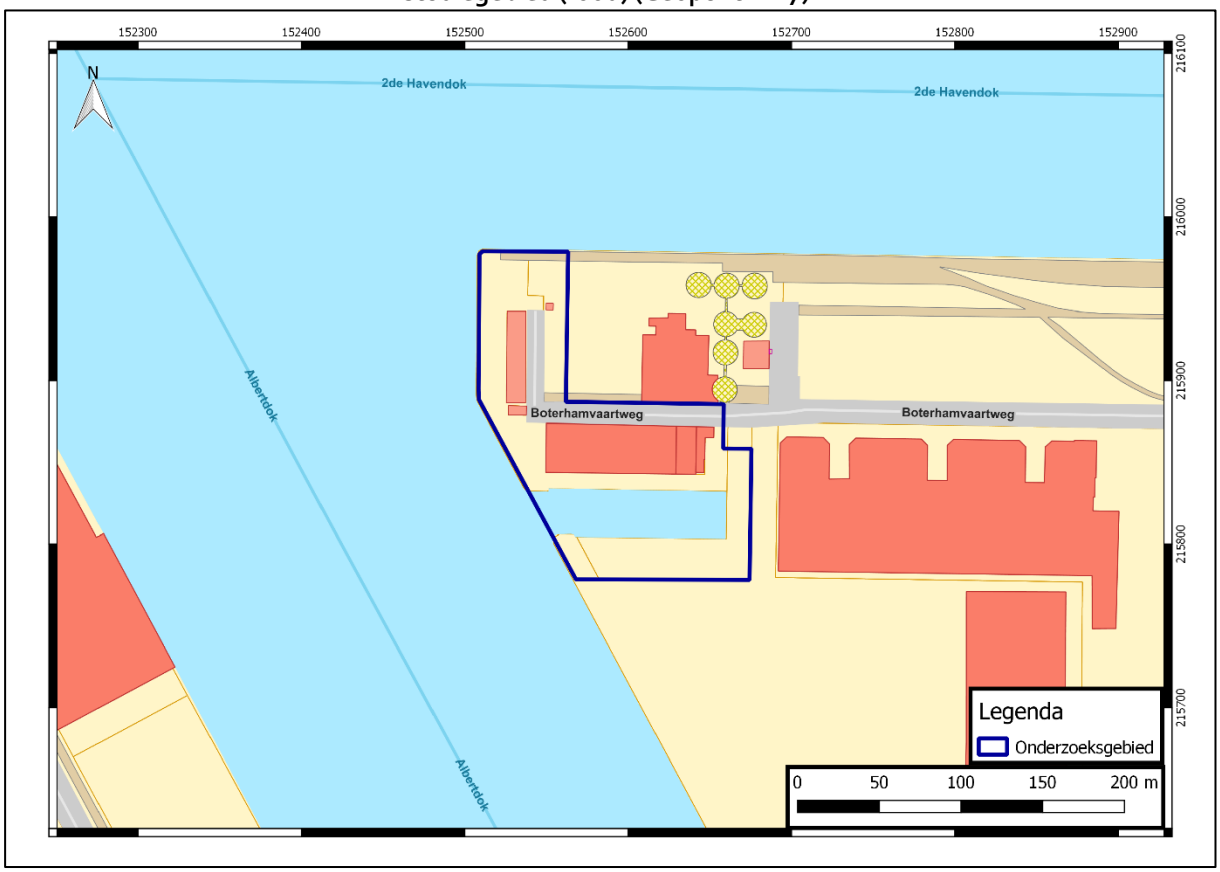
Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van de Boterhamvaartweg te Antwerpen heeft ABO nv een bureaustudie uitgevoerd in het kader van de opmaak van een archeologienota. Bij deze werken zullen beperkte bodemingrepen plaatsvinden in de vorm van de opbraak en heraanleg van een terreinverharding waarbij het eventueel aanwezige archeologische bodemarchief verstoord zou kunnen worden. Dit zal verder besproken worden in hoofdstuk 2.

1.5.2 AFBAKENING STUDIEGEBIED

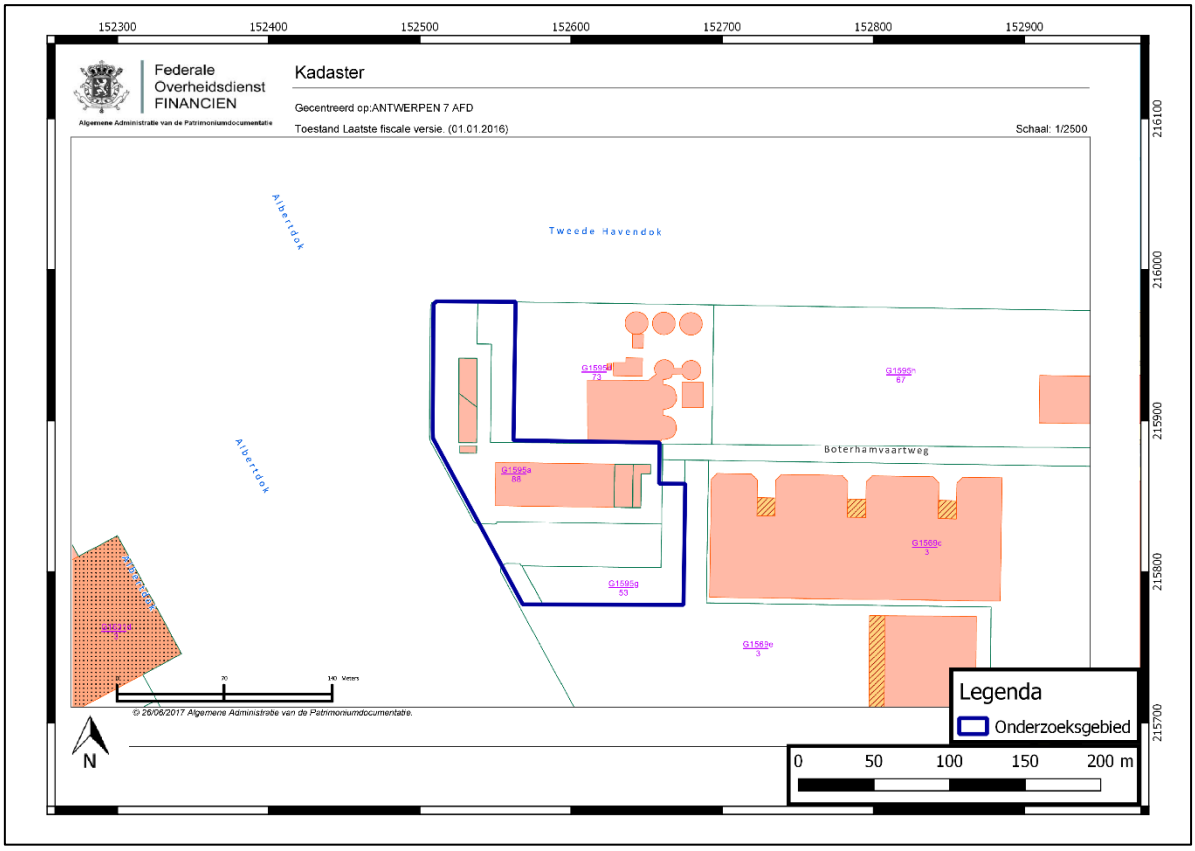
Het studiegebied is gelegen aan de Boterhamvaartweg en omvat de percelen: 11807G1595/88A000, 11807G1595/89B000, 11807G1595/89A000, 11807G1595/88B000, ,11807G1595/87A000, 11807G1595/91P000, 11807G1595/53G000. Hiernaast wordt er ook een klein stukje aan de westelijke kant van perceel 11807G1595/73D, en een beperkt stukje aan de noordwestelijke zijde van perceel 11807G1569/03E000 aan de site en aldus het onderzoeksgebied toegevoegd.

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (rood) (Geopunt 2017)

Figuur 2: Ligging studiegebied (GRB) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2017)

Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het studiegebied (CadGIS 2017)

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 BESTAANDE TOESTAND

Het studiegebied is gelegen in de sterke geïndustrialiseerde zone van de Antwerpse Haven direct ten zuiden van het 2de havendok. Het is gelegen aan de Boterhamvaartweg en omvat de percelen: 11807G1595/88A000, 11807G1595/89B000, 11807G1595/89A000, 11807G1595/88B000, ,11807G1595/87A000, 11807G1595/91P000, 11807G1595/53G000. Hiernaast wordt er ook een klein stukje aan de westelijke kant van perceel 11807G1595/73D, en een beperkt stukje aan de noordwestelijke zijde van perceel 11807G1569/03E000 aan het onderzoeksgebied toegevoegd.

Momenteel bevinden er zich op het studiegebied twee loodsen die gesloopt zullen worden en een reeds gedempt dok. Hiernaast is het ganse terrein verhard en in gebruik als wegdek, kaai, parkeerterrein en staanplaats voor containers.

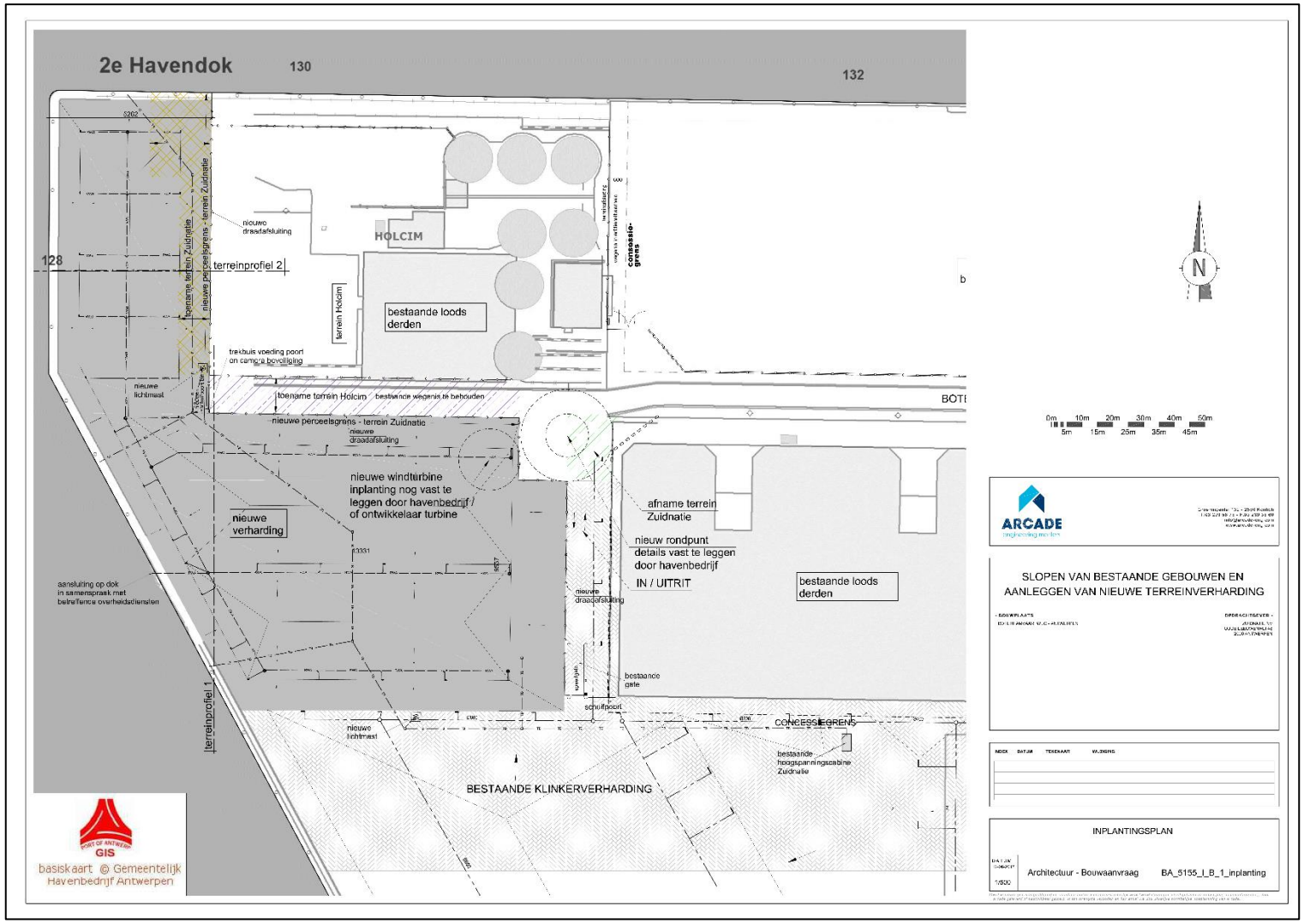

Figuur 4: Huidige situatie aangeduid op het GRB (rood) (bron: Geopunt 2017)

2.2 TOEKOMSTIGE TOESTAND

De twee loodsen die zich op het studiegebied bevinden zullen worden gesloopt. Hiernaast zal ook de bestaande terreinverharding worden gesloopt. Hierna zal het terrein afgegraven worden tot op een diepte van -0,5mMV om vervolgens voorzien te worden van een nieuwe onder fundering en asfaltverharding. Hiernaast zullen ook enkele voorzieningen, zoals lichtmasten en draadafsluitingen geplaatst worden.

Tenslotte zal er een nieuwe windturbine geplaatst worden in een latere fase van het project, deze installatie valt niet onder de huidige bouwaanvraag en maakt dus ook geen deel uit van deze archeologienota.

Figuur 6: Bouwplannen (opdrachtgever 2017)[1]

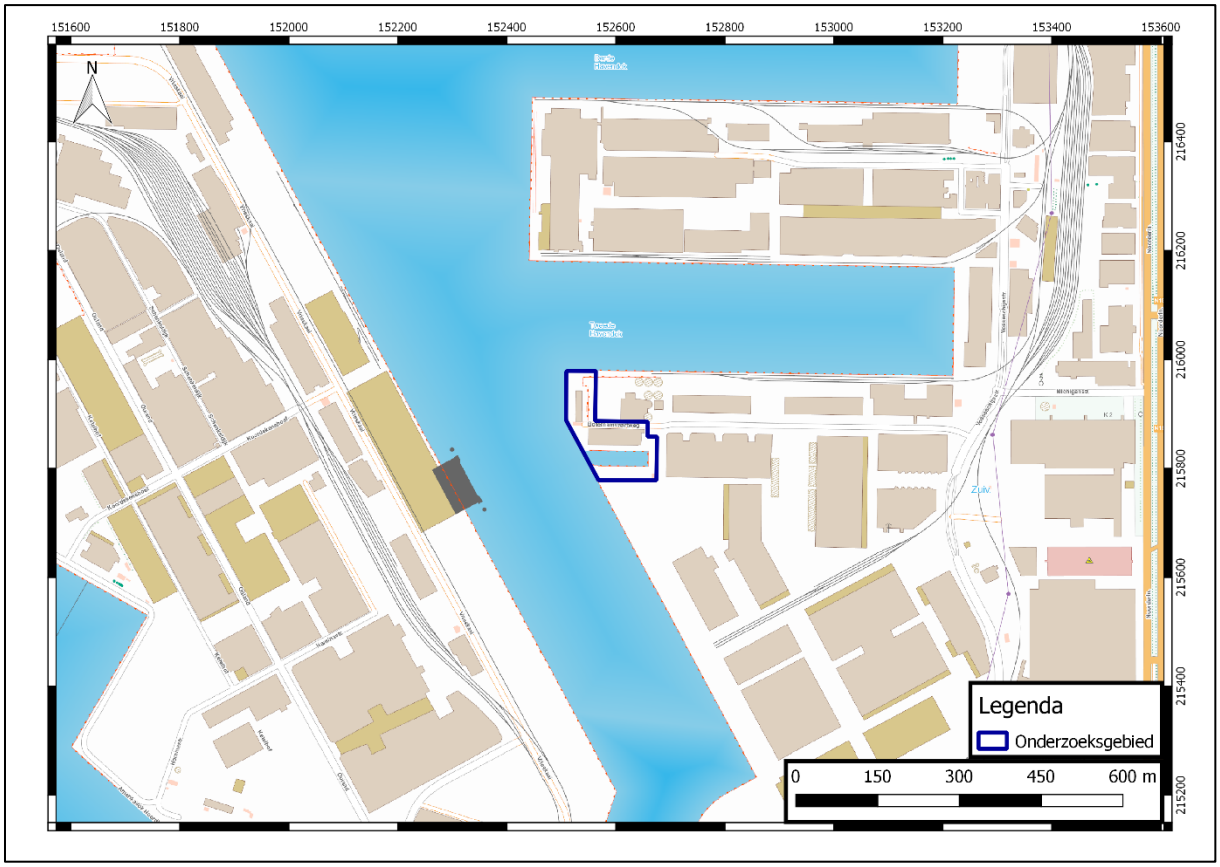
[1] Deze bouwplannen omvatten ook de toekomstige bouwfase van de windturbine geen deel uitmaakt van de archeologienota. Er dient dus enkel rekening gehouden te worden met de nieuwe verharding.

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

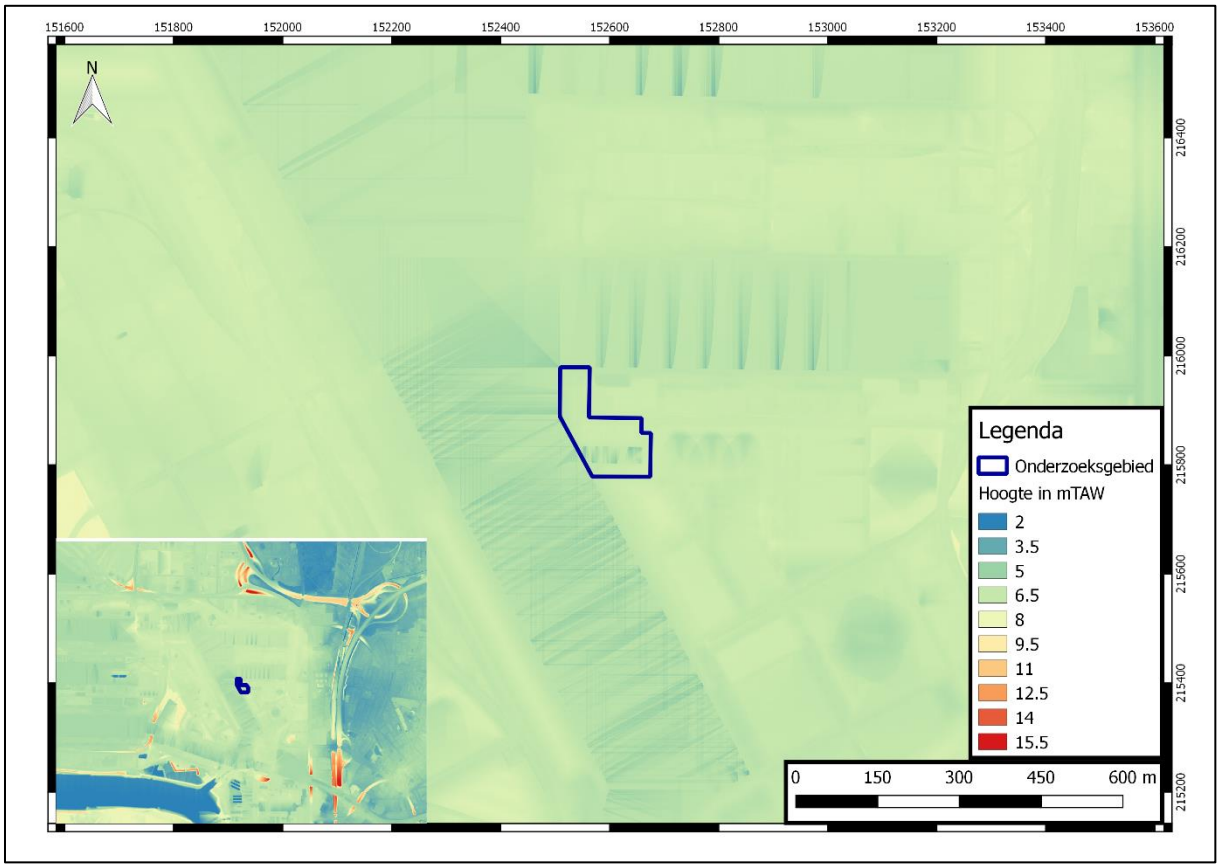
Het studiegebied is gelegen in de industriezone van de Antwerpse Haven. Het situeert zich aan de Boterhamvaartweg juist ten zuiden van het 2de kanaaldok. Het onderzoeksgebied en de wijdere omgeving is sterk getekend door de havenuitbreidingen. Zo werden verschillende gebieden, waaronder het onderzoeksgebied opgehoogd, en andere uitgegraven voor de aanleg van dokken. Opgemerkt moete worden dat het dok, dat op de onderstaande kaart nog in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied aangeduid staat, momenteel reeds gedempt is.

Figuur 7: Details topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (Rood) (Bron: NGI 2017)

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Het onderzoeksgebied is gelegen op relatief vlak terrein. Zoals eerder reeds vermeld is het onderzoeksgebied en de wijdere omgeving kunstmatig opgehoopt geweest bij de uitbreidingen van de Antwerpse havenzone. Op de kleine overzichtskaart die deel uitmaakt van de onderstaande kaart is duidelijk de overgang te zien van de niet opgehoogde terreinen ten oosten van het onderzoeksgebied en de opgehoopte terreinen rond de havenzone.

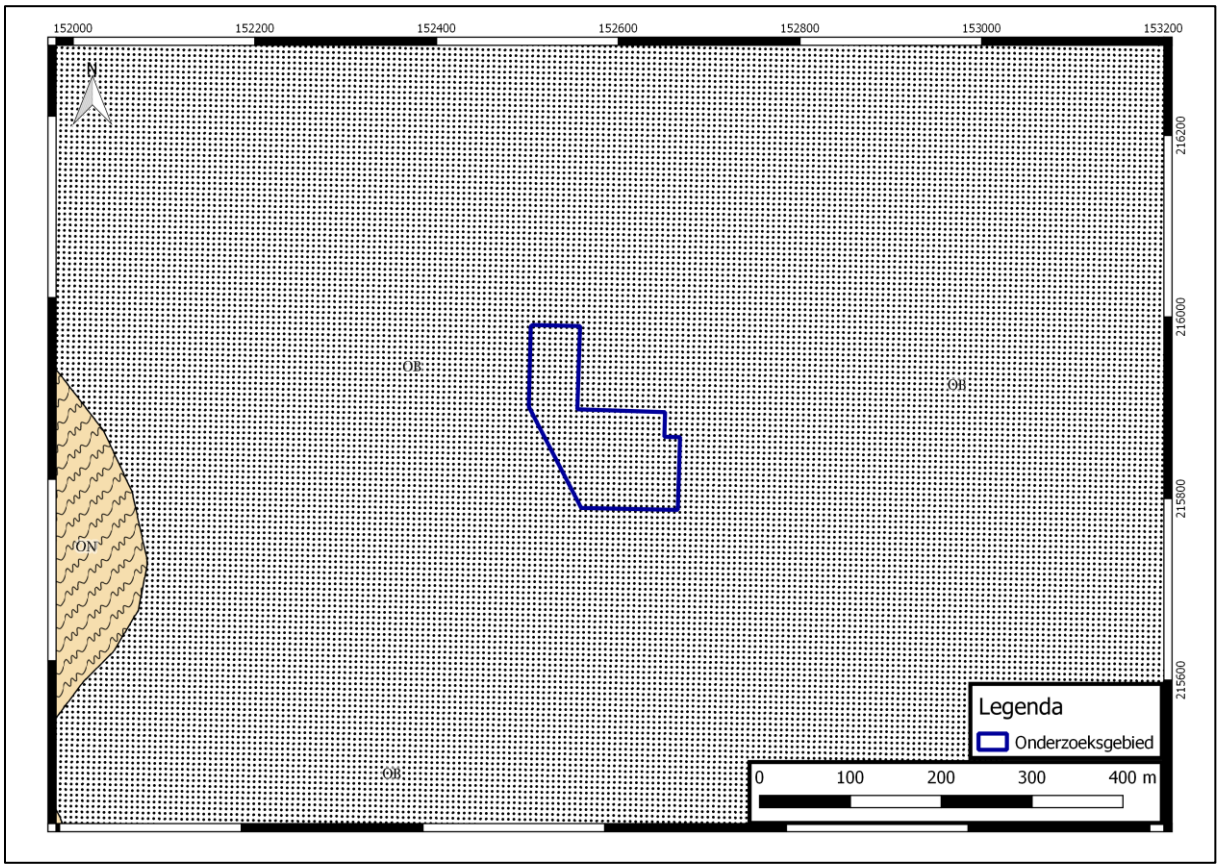
Figuur 8: Digitaal Terreinmodel (1m) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2017)

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMKAARTEN

Het studiegebied en zijn wijdere omgeving worden gekenmerkt door het bodemtype **(OB)**. Dit is een antropogene laag waarbij de bodem gekenmerkt wordt door bebouwde zones. Hierdoor is de onderliggende bodem niet te karteren. De grondmechanische kaart van de aangevulde en vergraven gronden toont vervolgens ook aan dat de omgeving fel opgehoogd werd (4-6m) met de conversie naar havengebied. Bij opgehoogde terreinen wordt het bodemprofiel sterk gewijzigd of vernietigd door het ingrijpen van de mens. Bijgevolg zal het bodemarchief volledig verstoord zijn en is de kans op het aantreffen van archeologische sporen en/of structuren zeer beperkt. Deze verstoringen worden bevestigd door een boring 184 meter ten oosten van het onderzoeksgebied dat een ophogingspakket aanduidt met een dikte van 5,5 meter.[2]

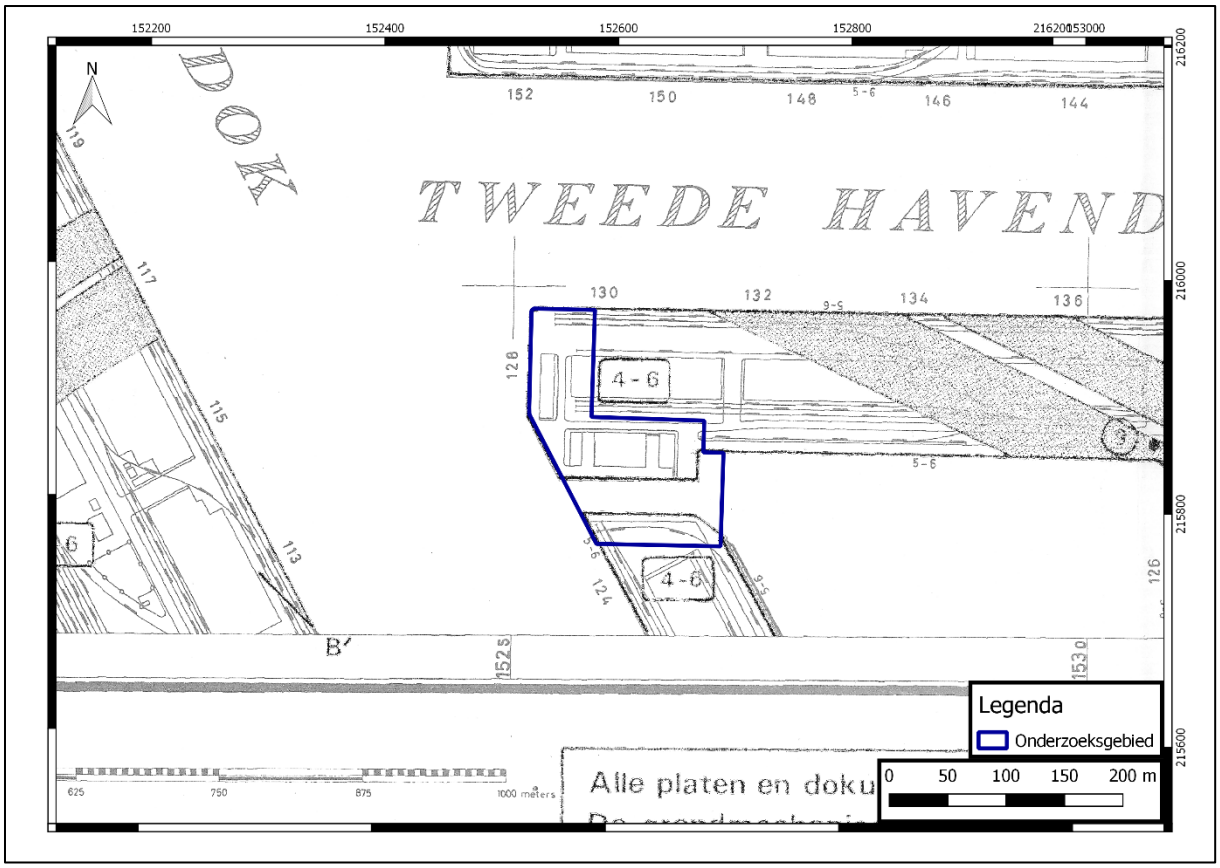
Een andere bevestiging van de ophoping is terug te vinden in een studie uitgevoerd door Technum (Tractebel-Engie) in samenwerking met de UAntwerpen, CSG en Gate.[3] Deze vervolgstudie past in het groter kader van het Actieprogramma Ontwikkeling Havengebied Antwerpen. Hierbij werd een opspuitingsmodel gemaakt voor het Antwerpse havengebied. Het onderzoeksgebied valt hierbij in de zone 5 - 10m ophoping.

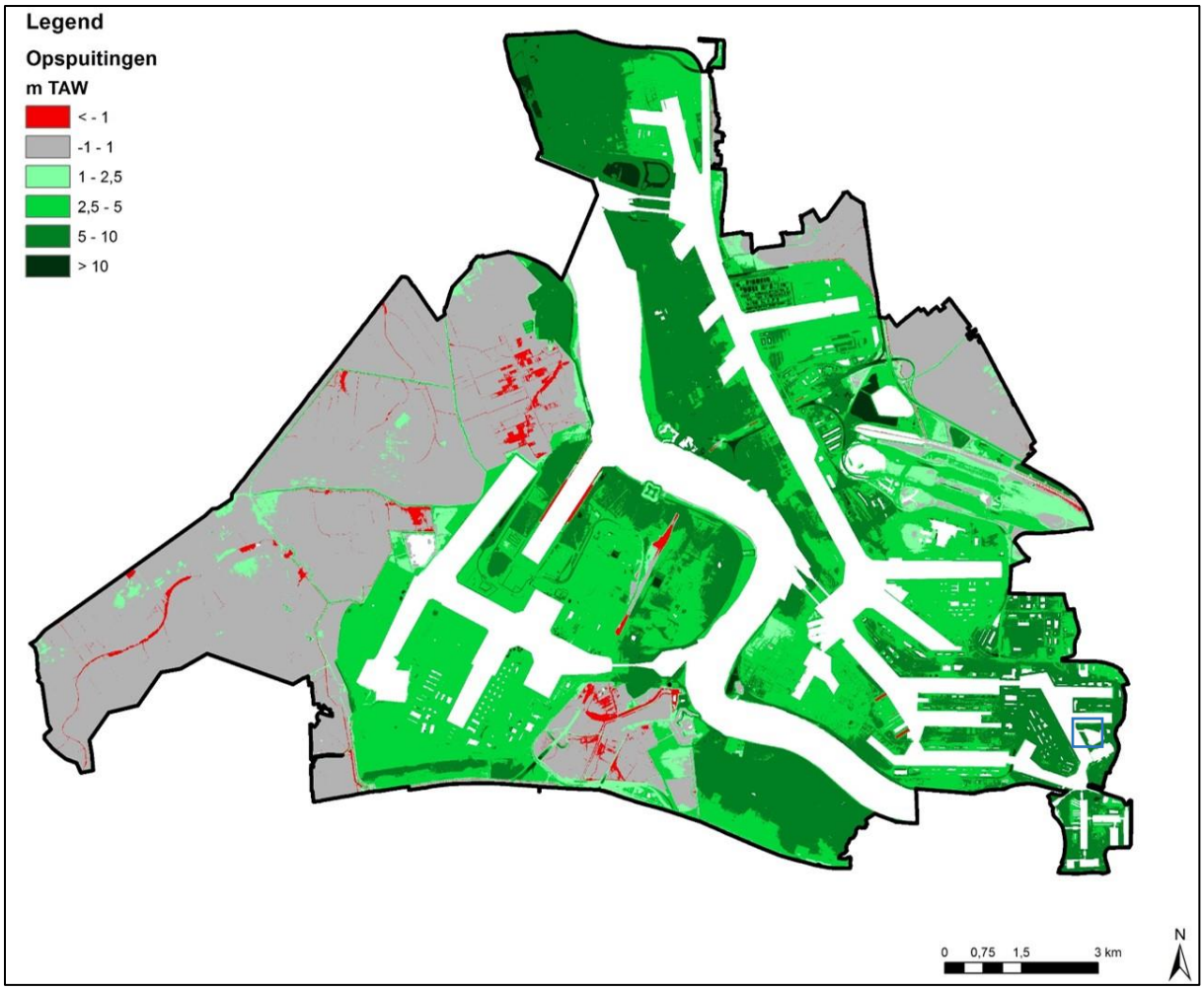
Figuur 9: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2017)

[2] DOV Boorrapport GEO-98/172-B3

[3] *Vervolgstudie erfgoed haven*, Actieprogramma Ontwikkeling Havengebied Antwerpen, 2013.

Figuur 2 - Grondmechanische kaart: 15.3.2-Dikte van de aangevulde en vergraven gronden Plaat II

Figuur 3 - Opspuitingsmodel Vervolgstudie erfgoed haven (TECHNUM 2013)

4 BESLUIT EN SAMENVATTING

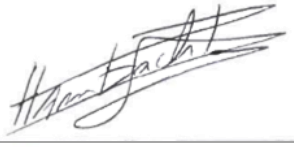
Naar aanleiding van de geplande sloop van de bestaande bebouwing, opbraak van bestaande terreinverharding en aanleg van de nieuwe terreinverhardingen aan de Boterhamvaartweg te Antwerpen, werd door ABO nv een bureaustudie uitgevoerd. Het potentieel tot kennisvermeerdering is nihil voor het studiegebied op basis van onderstaande argumenten:

1) De geringe diepte van de geplande bodemingrepen (ca. 50 cm) raakt mogelijke archeologische lagen niet.

2) De bovenste lagen (tot minstens 4 meter) bestaan uit geroerde grond die werd aangevoerd tijdens de uitbreiding van het Antwerpse havengebied. Bijgevolg is er geen bodemarchief aanwezig of zal dit zeer sterk verstoord zijn.

Bijgevolg is het potentieel tot kennisvermeerdering nihil en wordt er geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

5 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Didier Reyns	Director		27 juni 2017
Patrick Hambach	Director		27 juni 2017
Toon Moeskops	Business Unit Manager		27 juni 2017
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		27 juni 2017

6 BIBLIOGRAFIE

6.1 LITERAIRE BRONNEN

CadGIS 2017: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 26 juni 2017).

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2017: Topografische kaarten [online], https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage (geraadpleegd op 26 juni 2017)

Geopunt Vlaanderen 2017: Basiskaarten (Luchtfoto 2015, Stratenplan) [Online], http://www.geopunt.be/kaart (geraadpleegd 26 juni 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], http://www.geopunt.be/kaart (geraadpleegd op 26 juni 2017).

Tractebel, *Vervolgstudie erfgoed haven, Actieprogramma Ontwikkeling Havengebied Antwerpen*, 2013.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online],. www.ngi.be (geraadpleegd op 26 juni 2017).

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.